

Oppgave 1

Tilliten svekkes

I dagens samfunn har media en stor og sentral rolle. Mennesker omgås av sosiale- og tradisjonelle medier hver dag, og man påvirkes både positivt og negativt av dem. I det siste har grensene mellom journalistikken, kommunikasjonsbransjen og reklamebransjen blitt mindre tydelig, og uttrykkene og tenkemåtene til de tre bransjene påvirker hverandre. Dette fører til at tilliten svekkes, noe som får konsekvenser for den frie og uavhengige pressen. Spørsmålet er da, hvilke faktorer spiller inn ved at tilliten svekkes?

Mediene har mye makt i et samfunn mange mennesker lever i, og har dermed mye påvirkning på disse. Som vaktbikkje som skal passe på at demokratiets spilleregler blir fulgt, har mediene et stort ansvar for å publisere og utgi informasjon til befolkningen. Men med et så stort ansvar kreves det tillit, noe som baseres på troverdighet mellom avsenderen og mottakeren. Skille mellom en reklamekampanje, et journalistisk innlegg og usaklig innlegg som spiller på ironi og humor må være tydelig nok slik at leseren skjønner det selv.

Falske nyheter

For en som leser det som publiserer på ulike plattformer, er det vanskelig å vite hva som er saklig og faglig, eller hva som er såkalte falske nyheter. En mottaker støtter seg på at avsenderen er troverdig ut ifra tidligere erfaringer, og velger å stole på bransjen. I det siste har det stadig dukket opp falske nyheter i media, noe som får konsekvenser. Falske nyheter kan få paranoide personer kan begå alvorlig kriminalitet. I en fagartikkel fra NDLA av Jan-Arve Overland, skriver han om en kriminal hendelse som skjedde på grunn av falske nyheter.¹ Bakgrunnen for et forferdelig angrep i Washington D.C i 2016, var en usann konspirasjonsteori som hadde spredt seg på Internett om at det var organisert et pedofilnettverk i kjelleren der angrepet skjedde.

¹ Overland, 2017

Falske nyheter øker på fordi vi ikke lenger stoler på mediene, mener Redaktør Brooke Binkowski.² I Norge har vi ytringsfrihet, og alle skal ha rettigheter til å ytre sine meninger uten å krenke andre. Vi har tillit til at Norge ivaretar ytringsfriheten på en god måte. Men ifølge en undersøkelse har en av tre liten eller ingen tillit til hvordan mediene setter søkelyset på det individet. En annen konsekvens av mediernes svekket tillit, er bekymringer om at mange politiske regimer bruker fokuset på falske nyheter til å begrense ytringsfriheten.

Fare for demokratiet

Journalistenes oppgave er å tolke verden rundt oss på vegne av oss alle. Svekket tilliten til journalistene, er dette bekymringsfullt for demokratiet. Et moderne og opplyst folkestyre er helt avhengig av at det har mangfoldig og sannferdig tilgang på nyheter og annen informasjon. Under en valgkamp står mye på spill når det gjelder troverdighet overfor demokratiet. Det er lett å ta i bruk propaganda til sin egen fordel. Om vi tar oss eksempelet om Donald Trump og Hilary Clinton under valget i 2016, benyttet Trump seg av løgn, vanvittige påstander og andre tjuv triks for å klare å sanke inn flest mulig stemmer. I media var valget et sentralt tema, og mange fikk med seg kampen om presidenttittelen. Utfallet av valgkampen endte med at Donald Trump ble president, og han fikk mye hat i media. Kommentarfeltene var fulle av usaklig innhold og irrelevant for saken.

Slik som det står i vedlegget i forberedelseshefte, *Vi har forsøkt å moderere og ta grep om å skape en mer konstruktiv debatt, men vi ser nå at det blir for vanskelig*, har det å skrive hat til andre istedenfor å drive en politisk debatt i kommentarfeltene visstnok blitt en «greie». ³ Dette påvirker demokratiet i en negativ stand, ved at mediene blir misbruk, og som igjen mister sin tillit ved at ikke alle kommentarene fjernes.

Konkurransen og regelverk

En tredje faktor som er med å påvirke den frie og uavhengige pressens tillit er den konstante pågående konkurransen mellom de tradisjonelle mediene og de ulike bransjene. Det blir mye fokus på seg selv, på å gjøre det best, og være den største. Dette resulterer i at det blir satt i feil lys. Politikerne er veldig flinke på å prate ned hverandre istedenfor å få frem sine poeng, og hva de står for. I tillegg er det lett at informasjon oppfattes feil på grunn av konkurransen mellom aktørene. Med et stort fokus på å selv bli størst, tjene mest penger og få fler tilhørere, tar de i bruk kampanjer og sponsede innlegg på for eksempel andre nyhetssaker. På grunn av

² ibid

³ Vedlegg 2

dette kan det være vanskelig for leseren å skille mellom det journalistiske og kampanjen. For aktørene og de tradisjonelle mediene er det viktig å forholde seg til etikk og regelverk når de skal tenke på produkt, produksjon og publisering. En skal opptre som etisk riktig og troverdig, og en må ta i bruk regelverk. Vær Varsom Plakaten er et regelverk pressen må forholde seg til. Enhver redaktør og medarbeider har ansvar for å kjenne pressens etiske normer og plikter å legge disse til grunn for sin virksomhet.⁴ Men i enkelte tilfeller brytes disse, og da svekkes tilliten. Et eksempel på brudd på et regelverk er punkt 2.6. Punktet sier følgende: Svekk aldri det klare skillet mellom journalistikk og reklame. Det skal være åpenbart for publikum hva som er kommersielt innhold (...).

Dersom den frie og uavhengige pressen mister sin tillit på grunn av at grensene mellom journalistikken, kommunikasjonsbransjen og reklamebransjen blir mindre tydelige, vil det få konsekvenser man kanskje ikke er helt klar over. Begrenset ytringsfriheten, kriminalitet, demokratiet svekkes og brudd på regelverk er noen faktorer som spiller inn. Mediene er avhengig av tilliten til mottakerne, like mye som de som er mottakerne er avhengig av at media er troverdig og gjør jobben de skal. Med så mye makt inn i bilde og hvilke konsekvenser en enkeltperson kan få, er det viktig at alt ikke ender i en ond sirkel.

Oppgave 2

Medias rikelige tilgang til informasjon

De aller fleste i Norge bruker internett, og er nesten til enhver tid tilkoblet et bredbånd. Dette resulterer i at mange av oss har tilgang til den enorme mengden informasjon som finnes på nettet. Samt har vi mange gode muligheter til å ytre seg i denne globale kanalen.

Kompetansen for å kunne lese og skrive er nå nesten like viktig som det å kunne beherske PC og sosiale medier. Men det finnes forskjeller på tilgangen til disse digitale kildene og informasjonen media gir oss. Andre har større tilgang enn andre. Hvilke utfordringer kan dette føre til med tanke på at ikke alle deltar i samme debatt på samme arena?

Ulike mennesker foretrekker ulike medier. De eldre bruker tradisjonelle medier, mens den yngre generasjonen foretrekker mest sosiale medier. Tradisjonelle medier som TV, radio og aviser kom til på 1900-tallet. Da de kom på markedet var det sjokkerende og nytt for mange. I senere tid har teknologien nok en gang utviklet seg. Stadig mer moderne telefoner, nettbrett

⁴ Presse.no

og PC-er tar over den daværende teknologien, og alt forbedres. Nå er det også et stort fokus på det som foregår over nett. Tradisjonelle medier er på vei ut og færre tar i bruk disse fremfor digitale plattformer. Dette tar med seg konsekvenser.

Tilgangen til mediene er ikke like store overalt, og de nye mediene gir adgang til store mengder informasjon og gjør det enklere å delta i samfunnsdebatten. Men ikke alle benytter seg av denne muligheten, vi bruker mediene forskjellig og dermed oppstår det informasjonskløfter og digitale skiller. Informasjonskløft vil si at det er forskjell på folks ulike tilgang til informasjonen. Digitale skiller, skiller dem som har tilgang på datautstyr og digitale nettf forbindelser og de som ikke har det. De eldre som før deltok i samfunnsdebatter via aviser og på radio, har nå ikke like my tilgang til å delta på samme arena som de andre. Retten til å ytre seg minker dermed. I tillegg oppstår et større skille mellom generasjonene.

Det er en økonomisk forskjell på de gamle og de nye mediene, og denne økonomiske forskjellen gjelder også jordas befolkning. Vi i Norge har større muligheter for å få tak i de ressursene og det utstyret vi behøver for å klare kunne holde oss oppdatert på de nyeste mediene. I verdensdeler som Afrika har de langt i fra de like mulighetene. Med lite penger og kostbart utstyr for å få tilgang til samme informasjon, oppstår det et skille mellom verdensdeler. Likevel er teknologien i stadig endring og nå begynner flere og flere land å få tilgang til de samme produktene. Har man ikke råd til en egen PC, har kanskje en kafé eller et bibliotek en PC du kan låne for noen timer. I Afrika er organisasjoner som FN villige til å hjelpe og de jobber med befolkningens tilgang til informasjon på nett slik som vi i Norge har.⁵ En utfordring med at alle ikke får delta i samme debatt eller på samme arena, er mangelen på viktig informasjon for de andre. I en viktig situasjon som om nynorsken skal bort eller bevares, kanskje ikke de som er veldig for å beholde det norske skriftspråket sagt sitt. For noen betyr nynorsk mer enn andre, og alle skal ha sine rettigheter om å ytre det en mener og få muligheten til å overbevise andre. Et annet eksempel er det at alle skal ha de samme mulighetene til å få informasjon om viktige hendelser. Hvis det postes et Facebook innlegg om at et terrorangrep er på vei til å skje i en bestemt by, og ikke alle i den byen har Facebook, mister de viktig informasjon som kan berge sitt eget liv.

De som debatterer på samme arena har ofte lett for å påvirkes av hverandre enten i negativ

⁵ Løvskar, 2018

eller positiv stand. Det er lett å velge en side, og gå hardt ut mot de som mener det negative. På sosiale medier er det lett å skrive mye stygt til hverandre, og noen ganger opplever noen å bli trakassert eller mobbet. Med en anonym bruker uten et ansikt eller navn, blir noen litt tøffere enn hva de ville ha vært i virkeligheten. Er man med på debatt på for eksempel TV der man møtes ansikt til ansikt, blir språkbruken automatisk mildere, samt man klarer å begrense seg mer. Det positive med å debattere på ulike arena er at man kan diskutere emner som interesserer akkurat den gruppen.

Den ulike tilgangen til å debattere på forskjellige arenaer, fører til et skille mellom menneskelige egenskaper og muligheter senere i livet. De som har rikelig på informasjon og holder seg bedre oppdatert vil for eksempel kunne få en bedre jobb. Dette resulterer igjen i bedre økonomi og bedre muligheter til å dekke Maslows behovspyramiden. Pyramiden viser menneskelige behov som steg i et hierarki, der øverst i pyramiden finnes selvrealisering.⁶ En annen utfordring ved at ikke alle får delta på de samme debattene er å kunne påvirke medievirkeligheten. På grunn av det digitale skille kan noen i større grad påvirke hva som setter på dagsordenen. I dag har nyhetsmediene makt ved at de er med på å sette saker på dagsordenen. Det ligger mye makt i å kunne bestemme hva folk er opptatt av og snakker om. Mye av det vi ser og hører i mediene, vil komme til å oppta oss. Det som settes på dagsordenen er saker som er aktuelle og som vi blir opptatt av akkurat nå.⁷

De nye mediene gir store mengder informasjon og gjør det enkelt å delta i samfunnsdebatter. Det oppstår et skille mellom generasjoner og verdensdeler med økonomiske forskjeller, men stadig men sikkert begynner flere å få tilgang på de samme ressursene og det teknologiske utstyret. Med en informasjonskløft og digitale skiller som fører til at ikke alle kan delta i samme debatt eller på samme arena, er med på å påvirke menneskers mulighet til å ytre seg, mengden informasjon man har tilgang på, og i hvilken grad du påvirkes og påvirker samfunnet. Men likevel er samfunnet i stadig endring og de eldre generasjonene begynner å ta etter de yngre.

⁶ Rosland, 2017

⁷ Tørdal, Ragna Marie, 2018

Kildeliste:

1. Løvskar, Trude, 2018, *Informasjonskløfter og digitale skiller*,
<https://ndla.no/subjects/subject:14/topic:1:185993/resource:1:91434>,
2. NTB, 2019, *Vi har forsøkt å moderere og ta grep om å skape en mer konstruktiv debatt, men vi ser nå at det blir for vanskelig*, Vedlegg 2 – forberedelseshefte, hentet 20.05.19
3. Overland, Jan-Arve, 2017, *Konsekvenser av falske nyheter*,
<https://ndla.no/subjects/subject:14/topic:1:79218/resource:1:178120>, hentet 21.05.19
4. Presse.no, pressens faglige utvalg, 2015, *Vær Varsom-plakaten*, hentet 21.05.19
5. Rosland, Kjell, 2017, *Maslows behovspyramide*,
<https://ndla.no/subjects/subject:12/topic:1:183846/topic:1:183860/resource:1:85351>, hentet 21.05.19
6. Tørdal, Ragna Marie, 2018, *Teorier om medienes påvirkningskraft*,
<https://ndla.no/subjects/subject:14/topic:1:185993/resource:1:183295>, hentet 25.02.2019